

NOGLE DANSKE DAGROVFUGLES FØDE

AF

JOHS. FERDINAND

Som bekendt er der i mange Aar rundt omkring i Landet aarligt blevet skudt i Hundredevis for ikke at sige i Tusindevis af Dagrovfugle, som bortkastedes og derved blev uden nogen-
somhelst Betydning for Studiet af disse Dyrs Levevis og Ud-
seende. Da der fra Aaret 1917 paa Grund af stedlige Forhold blev Lejlighed for mig til at faa en Del Rovfugle, især Muse-
vaager, blev disse alle indlemmede i Samlinger, nemlig Zoologisk
Museum, Herlufsholm Skoles Samling samt — et Mindretal —
i en privat Samling. En Del Maveindhold blev undersøgt straks,
Resten opbevaredes i Formalin. Imidlertid ophørte heldigvis
Bortskydning af Musevaager her paa Godset efter Skolens For-
standers Beslutning for et Par Aar siden. Mine Forsøg paa
andetsteds fra at faa dræbte Rovfugle gav kun ringere og ringere
Udbytte, hvorfor jeg nu har bearbejdet det indsamlede Materiale.
Da dette syntes mig for ringe til Offentliggørelse, har jeg hen-
vendt mig til forskellige fugleinteresserede og beredvilligt faaet
tilsendt Optegnelser over Maveindhold. De paagældende, som
jeg er megen Tak skyldig, har derved foranlediget, at jeg tør
fremkomme med efterfølgende Oversigter over Maveindhold for
Almindelig Musevaages, Laaddenbenet Musevaages, Hvepsevaages
og Taarnfalks Vedkommende.

For adskillige Læsere vil den Tanke sikkert være nærliggende,
om en Undersøgelse og Offentliggørelse som denne er nogen Nytte
til, da disse Fugles Ernæringsforhold maa formodes at være vel-
kendt. Dertil maa bemærkes, at en saadan Undersøgelse, saavidt
jeg ved, hidtil ikke er offentliggjort her i Landet, samt at en
Bevisførelse for disse Fugles Ernæringsforhold antagelig vil
kunne retlede adskillige, hvis Opfattelse i saa Henseende mer
eller mindre hviler paa Enkeltiagttagelser i Naturen. Naar
Resultaterne endvidere sammenlignes med nogle mere indgaaende
tyske Undersøgelser, formoder jeg, at disse yderligere kan paa-
kræve Interesse.

ALMINDELIG MUSEVAAGE

(Buteo vulgaris, Bechst.)

I efterfølgende Fortegnelse over 102 Musevaagers Maveindhold er de første 79 fra Aarene 1917—1922, Resten fra tidligere Aar. Nr. 30—48, 78, 79, 82—95 og 99 er undersøgte af mag. sc. R. Hørring, Zoologisk Museum; 64 og 70 af Kunstmaler P. Skovgaard, Viborg; 72 af N. E. Lawaetz; 80, 100 og 101 af † Overlærer H. Chr. C. Mortensen, Viborg; 102 af Driftsbestyrer Godske-Nielsen, Silkeborg; 81, 96, 97 og 98 af Veksellerer E. Lehn-Schiøler. Resten er undersøgte af mig, for en Del med Bistand af Disciplene L. Hansen, A. Schleisner og M. Winge.

MAVEINDHOLD

1. 19-9-1917, Han, Herlufsholm: 2 Markmus, mange Knogler af 1 Springpadde.
2. 21-9-1917, Han, Herlufsholm: 12 Knogler af Springpadde, 1 stor Sommerfuglelarve.
3. 21-9-1917, Hun, Herlufsholm: 2 Bagben af Frø.
4. 22-9-1917, Han, Herlufsholm: 1 Markmus.
5. 22-9-1917, Han, Herlufsholm: Haar af Mus, Rester af Skarnbasser.
6. 22-9-1917, Hun, Herlufsholm: 15 Lemmeknogler af Springpadder, 2 Sommerfuglelarver, 8 Løbebiller, 1 ubestemt Insekt, 1 Snegl.
7. 22-9-1917, Han, Herlufsholm: 2 Dværgspidsmus, 2 Skarnbasser, ca. 20 Myrer, 4 smaa Biller, 1 stor Sommerfuglelarve.
8. 23-9-1917, Han, Herlufsholm: Bækken og Ben af 1 lille Springpadde, 2 Løbebiller, 2 Skarnbasser, 1 Fluelarve, 1 Sommerfuglelarve, 1 Puppe af Aarevinge.
9. 23-9-1917, Hun, Herlufsholm: 1 stor Skrubbtudse, 2 smaa Springpadder, 1 Regnorm.
10. 25-9-1917, Hun, Herlufsholm: Smaa Stumper af Regnorme, Jord, 1 Stykke Plantestængel.
11. 4-5-1918, Han, Herlufsholm: Musehaar, mange Fjer, Hale af Snog, Hale af Snog?, 1 Paddeknogle, 7 Løbebiller, Grus.
12. 25-9-1918, Han, Herlufsholm: 1 Skovmus.
13. 25-9-1918, Hun, Herlufsholm: Musehaar, mange Paddeknogler, 7—8 Ørentviste, ca. 15 smaa Biller, 5 smaa Larver.
14. 25-9-1918, Han, Herlufsholm: 2 Knoporme, faa Rester af Skarnbasser og Løbebiller, 1 Billelarve, 2 Vaarfluer, nogle Stumper af Regnorme.
15. 25-9-1918, Hun juv., Herlufsholm: 1 stor Bille.
16. 25-9-1918, Hun ad., Herlufsholm: 1 Muldvarp, 3 Myrer, faa smaa Biller, 1 Sommerfuglelarve, Stumper af visne Blade.
17. 25-9-1918, Han ad., Herlufsholm: 1 alm. Spidsmus, 1 Dværgspidsmus, 1 Markmus, 14 Skarnbasser, 1 stor Løbebille.

18. 25-9-1918, Herlufsholm: 1 stor Frø, 3 Regnorme, Grus, en Del Planterester.
19. 25-9-1918, Han, Herlufsholm: 1 Skarnbasse, 3 store Løbebiller, 2 røde Myrer.
20. 25-9-1918, Hun juv., Herlufsholm: 1 Knoporm, 2 Skarnbasser, 1 Løbebille, 1 ubestemt Insekt, lidt Jord.
21. 25-9-1918, Han, Herlufsholm: 1 Skarnbasse, 2 Regnorme, megen Jord.
22. 25-9-1918, Hun juv., Herlufsholm: 8 smaa Biller, 1 Skarnbasse, 1 stor Sommerfuglelarve, 1 Mariehøne, 1 Edderkop, lidt Grus.
23. 25-9-1918, Hun ad., Herlufsholm: 1 Vandspidsmus, 1 Snegl med Hus.
24. 25-9-1918, Hun juv., Herlufsholm: 1 Dværgspidsmus, Knogler af Tudse, 11 store Sommerfuglelarver, 1 Fluelarve, 1 Skarnbasse, 5 store og 8 smaa Biller, megen Jord og Grus, mange smaa Plantestumper og Plantetrævler.
25. 25-9-1918, Han, Herlufsholm: 2 Musetænder, faa Rester af Skarnbasse, 1 Løbebille, 4 store Sommerfuglelarver, Masser af Ørentviste, megen Jord.
26. 1-10-1918, Han, Herlufsholm: 1 alm. Spidsmus, ca. 20 smaa Biller.
27. 10-10-1918, Han, Herlufsholm: 2 Fjer og Dun, maaske fra Opskæring af Musevaagen, ingen Knogler, ca. 25 Regnorme, Jord.
28. 29-10-1918, Han, Gaunø: 1 Mus, 4 Ørentviste.
29. November 1918, Hun, Rønnebæksholm: 14 Skarnbasser, 1 Regnorm, Græsblade.
30. 29-9-1918, Hun ad., Herlufsholm: 2 Skarnbasser, 2 Natsværmerlarver.
31. 29-9-1918, Hun juv., Herlufsholm: 1 Skarnbasse, 1 stor Løbebille.
32. 26-9-1918, Hun ad., Herlufsholm. 34 smaa Biller (2,5—5 mm), 8 smaa Billelarver, 12 Myrer.
33. 29-9-1918, Hun juv., Herlufsholm: 1 Muldvarp, 1 Skarnbasse, 2 store Løbebiller.
34. 29-9-1918, Hun juv., Herlufsholm: 1 lille Tudse, 1 stor Regnorm, megen Jord og »Grød«.
35. 29-9-1918, Hun juv., Herlufsholm: 1 Dværgspidsmus, 1 Markmus, 4 Skarnbasser, 1 Ørentvist, 2 Natsværmerlarver.
36. 29-9-1918, Hun, Herlufsholm: 1 hel Rødstjerthan, 1 Skarnbasse, 1 Natsværmerlarve.
37. 1-10-1918, Hun ad., Herlufsholm: 1 Muldvarp, 1 Fjer fra Bagryggen af Gøg, 1 lille Frø (2 Knogler), 2 Skarnbasser, 2 smaa Løbebiller.
38. 1-10-1918, Hun juv., Herlufsholm: 1 Skarnbasse, 1 Ørentvist, 3 Natsværmerlarver, mindst 4 store Regnorme.
39. 1-10-1918, Han, Herlufsholm: Stærkt fordøjede Regnormerester, Jord.
40. 1-10-1918, Hun ad., Herlufsholm: 1 lille Frø (Knogler), 2 Biller.
41. 1-10-1918, Han, Herlufsholm: 1 Skovmus.
42. 1-10-1918, Han, Herlufsholm: 1 stor Skrubbtudse, 1 Skarnbasse.

43. 1-10-1918, Hun juv., Herlufsholm: 1 stor Skrubbtudse, mindst 4 Regnorme.
44. 4-10-1918, Han (juv.), Herlufsholm: 3 alm. Spidsmus, 1 Markmus.
45. 4-10-1918, Hun ad., Herlufsholm: 1 alm. Spidsmus.
46. 4-10-1918, Han, Herlufsholm: 1 Dværgspidsmus, 1 Skarnbasse, 1 Natsværmerlarve.
47. 4-10-1918, Hun juv., Herlufsholm: 1 Markmus, 3 Skarnbasser.
48. 4-10-1918, Hun (juv.), Herlufsholm: 2 Markmus, 2 Løbebiller, 1 Græshoppe.
49. 31-8-1919, Han, Herlufsholm: 1 alm. Spidsmus, 1 Dværgspidsmus, 3 Markmus.
50. 1-9-1919, Han, Gaunø: 1 Markmus, korte Fjer samt Rester af Hoved og Hals af Ringdue, Paddeknogler.
51. 4-9-1919, Han, Hasleveggen: 1 Fjer (ca. 5 cm lang), 1 stor Skrubbtudse (parteret), 1 Skarnbasse, 3 Biller (ca. 1 cm), 1 Græshoppe, 1 stor Sommerfuglelarve.
52. 4-9-1919, Han, Hasleveggen: 1 Markmus, 1 Skovmus, 1 stor Frø, 1 stor Løvgræshoppe, 1 Løbebille, 1 Stump af Regnorm, 1 Græsblad, lidt Grus.
53. 11-9-1919, Han, Herlufsholm: 2 Markmus, 1 Skovmus.
54. 22-9-1919, Han, Herlufsholm: 2 Markmus, 1 lille Stump af Fjer, enkelte Dun, ingen Knogler eller Kød, 1 lille Skrubbtudse, 1 Billelarve, 27 Stykker af Regnorme, megen Jord, Plantetrævler.
55. 22-9-1919, Hun juv., Herlufsholm: Faa Paddeknogler, 3 Skarnbasser, 1 Skolopender, 7 Snudebiller, 1 Bygkorn.
56. 23-9-1919, Han, Herlufsholm: 1 Markmus, 1 stor Springpaddes Knogler, lidt Grus.
57. 2-10-1919, Han, Herlufsholm: 12 Løbebillelarver, 1 Skolopender, en Del Jord, Plantetrævler.
58. 2-10-1919, Han, Gaunø: 1 lille Springpadde, lidt Jord, Brudstykker af raadne Blade.
59. 2-10-1919, Han, Herlufsholm: 1 Skovmus, 1 Markgræshoppe, 2 Skarnbasser, 1 stor Sommerfuglelarve, 2 andre Insektlarver.
60. 2-10-1919, Han, Gaunø: 2 Mus, 6 Markgræshopper, 7 Skarnbasser, 1 lille Edderkop, 1 lille Larve, faa Bladstumper.
61. 30-9-1919, Hun juv., Herlufsholm: Faa Haar af Mus.
62. 2-10-1919, Hun juv., Gaunø: Mange Paddeknogler, 1 Sommerfuglelarve, 1 ubestemt Larve, 3 smaa Rovbiller, 2 Myrer, 1 lille Bille, 8 andre Insekter.
63. 29-10-1919, Han, Gaunø: 2 store Sommerfuglelarver, 2 Skarnbasser, 1 Maalerlarve?, lidt Jord og Plantetrævler.
64. 25-8-1919, Stoholm, Viborg: Frøer.
65. 3-9-1920, Gaunø: 5 smaa Fjer (fra Musevaagen? Fuglen ikke aabnet af mig!), ingen Knogler, ca. 150 Stankelben, 1 Bladhveps, 4 store Sommerfuglelarver, 4 Markgræshopper, 1 Flue, 2 smaa Biller, 1 Skarnbasse.
66. 13-9-1920, Han, Herlufsholm: 1 Muldvarp.

67. 19-9-1920, Hun juv., Herlufsholm: Faa Knogler af Padde, 5-6 Stykker ca. 1 cm lange Regnormestumper, megen »Grød«, en Del Jord, mange Plantedele (fra Regnormene?), 1 grenet Rod.
68. 26-9-1920, Hun ad., Herlufsholm: 5 større og mange smaa Knoglestumper af Padde, 1 stor Flue, 1 ubestemt Insekt, 2 smaa Biller, 1 Myre, 4 Bænkebidere, lidt »Grød«.
69. 1-10-1920, Hun juv., Gaunø: 2 Markmus.
70. 12-10-1920, Egaa ved Aarhus: 1 Muldvarp, 1 Markmus, Frø, Skarnbasse, Løbebille.
71. 2-9-1921, Herlufsholm: 1 alm. Spidsmus, 3 Markmus, 1 lille Springpadde, 1 stor Løbebille, 1 Ørentvist.
72. 11-9-1921, Han, Holmegaard pr. Olstrup: Mængder af Musehaar, 2 Knogler af Mus?, 1 Staalorm, 1 Hugorm, 2 Firben, 8 Skarnbasser, enkelte Plantetrævler.
73. 18-9-1921, Han, Herlufsholm: 2 store Løbebiller, 1 stor Græshoppe.
74. 25-9-1921, Orehoved: 4 Læderløbere, 1 stor Bille, 2 Skarnbasser, 2 Markgræshopper, 2 Løvgræshopper, 4 store Sommerfuglelarver, 8 Ørentviste.
75. 28-9-1921, Han, Herlufsholm: 1 Markmus, 1 lille Frø, 1 stor Frø, 1 lille Bille.
76. 20-11-1921, Hun juv., Gunderslevholm: 2 Skovmus, 1 Løbebillelarve.
77. December 1921, Herlufsholm: Blev skudt i Færd med at tage en Kylling, iøvrigt ikke undersøgt.
78. 20-9-1922, Kongens Enghave: 1 Firben, 4 store Græshopper, 4 Skarnbasser, 7 grønne Natsværmerlarver.
79. ca. 25-9-1922, Hun juv., Hellebæk: 1 Spidsmus, 2 brune Frøer, 2 Natsværmerlarver.
80. 13-8-1886, Jonstrup: 2 Markmus, 1 Lærke, 1 Firben.
81. 12-9-1894, Han, Hellerupgaard: 1 ung Stær.
82. 12-2-1895, Han, Lystrup: 1 Rødmus, 1 Bogfinke (Han).
83. 7-9-1895, Han, Lerchenborg: 1 Husmus, 2 Skarnbasser, 1 Maalerlarve, talrige smaa Biller.
84. 17-9-1895, Herlufsholm: 1 Frø, 1 Løbebille.
85. 16-10-1895, Hun, Vaar pr. Nibe: 3 brune Frøer.
86. 26-10-1895, Gyldenholm: 1 alm. Spidsmus, 1 Dværgspidsmus, 1 Markmus, 1 Frø.
87. 9-11-1895, Lystrup: 2 Markmus, 1 Mus.
88. 25-1-1896, Han, Dania, Jylland: 1 Skovmus.
89. 1-9-1896, Han, Herlufsholm: 3 brune Frøer, 2 smaa Biller.
90. 13-9-1896, Hun, Søborggaard: 2 brune Frøer, 1 Kaaluglelarve, 1 Viklerlarve, 1 Løbebillelarve.
91. 15-9-1896, Han, Hesselhøj: 4 Markmus, 1 brun Frø, 1 Skarnbasse.
92. 21-9-1896, Hun, Hesselhøj: 1 Markmus, 1 Frø, 1 Natsværmerlarve, flere Smaabiller.

93. 21-9-1896, Hun, Hesselhøj: 1 Snog, 1 Frø, 1 stor Græshoppe, 7 Sommerfuglelarver, 1 Guldsmed, 2 smaa Løbebiller.
94. 22-12-1896, Hun, Frydendal: 1 afskaaret Hoved med Ring- og Taphvirvel af tam Høne.
95. 11-9-1898, Han, Kjøbenhavns Omegn: 1 Markmus, 1 Graaspurv, 4 brune Frøer.
96. 11-9-1898, Han, Ourupgaard: 1 Larve af Ligustersværmer.
97. 22-9-1899, Han?, Glorup: Kaalorme.
98. 25-5-1896, Han, Hesselhøj: Mus.
99. 17-9-1900, Han, Hvalsøe: 1 Skovmus, ca. 25 store Græshopper, ca. 10 Larver af Kaalugle.
100. 6-9-1902, Margretelund, Viborg: 1 Skarnbasse, Ørentviste, Biller (Snudebiller?).
101. 30-8-1908, Han?, Viborg?: 1 parteret Muldvarp.
102. Sidst i August, Aar?: 1 Firben, 56 alm. Græshopper.

De 102 Musevaager havde i det mindste ædt 19 Spidsmus, 6 Muldvarpe, 59 Mus, 8 Fugle, 10 Krybdyr, ca. 51 Frøer og Tudser, 300 Biller, 79 Sommerfuglelarver, 105 Græshopper, ca. 50 Ørentviste, 226 forskellige Insekter samt ca. 50 Regnorme og enkelte andre Dyr (Snegle, Bænkebidere m. m.). I denne Optælling er »Musehaars« Tilstedeværelse alene opført som 1 Mus, »Paddeknogler« som 1 Padde o. s. v. For Fjerenes Vedkommende hos Nr. 27, 37, 54, 65 var de for at medregnes til Stede i for ringe Mængde og under Forhold, som tydede paa, at de var komne tilfældigt i Maven ligesom Plantestængler, Bladstumper og lign. Nr. 37, som var dræbt den 1. Oktober, indeholdt saaledes en Rygfjer af Gøg. I den Anledning skriver Museumsamanuensis R. Hørring i et Brev: »Særlig bemærkelsesværdig er vel nok Gøgefjeren; den er den (Musevaagen) da kommet til paa ærlig Maade, enten 1) fra Aadsel eller 2) oplukket fra Jorden eller 3) gemt fra i Høsten, det sidste dog ganske usandsynligt; Fjeren giver et Fingerpeg om, at man skal være varsom med Slutninger fra Maveindhold; nogle faa Fjer kunne ikke afgørende vidne imod en Rovfugl! Intet andet Spor af Fugl fandtes i dens Mave.«

Nr. 94 indeholdt 1 afskaaret Hoved af en Høne, aabenbart taget paa en Mødding. Nr. 50 havde Rester af Hoved og Hals af Ringdue, og Nr. 77 blev skudt i Færd med at fortære 1 Kylling, — det er de 2 eneste af de 102 undersøgte Musevaager, som havde forgrebet sig paa Dyr, som har direkte Interesse for os. Kun 6 havde ædt Smaafugle, som vel næppe alle kan være tagne levende af Musevaagen selv; det kan f. Eks. være Bytte, som er taget fra en anden Rovfugl.

I hosstaaende Tabel ses det Antal Musevaager af de omtalte 102, som indeholdt vedkommende Dyr. Til Sammenligning ses de tilsvarende Tal fra en Undersøgelse af 1237 Musevaagemaver, foretagen i Tyskland af Prof. Dr. Rörig ved den kejserlige biologiske Anstalt for Land- og Forstvæsen*).

	Insektædere	Gnavere (Mus)	Vildt og Fjerkre	Smaaafgale	Krybdyr	Springpadder (Frøer, Tudser)	Leddyr (Insekter m. m.)	Regnorme	Snegle
Antal Musevaager (af 102)	19	<u>40</u>	<u>2</u>	6 ¹	6	<u>39</u>	<u>65</u>	14	2
Antal Musevaager (af 102) %	19	<u>39</u>	<u>2</u>	6	6	<u>38</u>	<u>64</u>	14 ²	2
Antal Musevaager (af 1237)	219	<u>890</u> ³	88	44	72	186 ⁴	245 ⁵		
Antal Musevaager (af 1237) %	18	<u>72</u>	<u>7</u>	3,6	6	<u>15</u>	<u>20</u>		

¹ Nr. 11, 36, 80, 81, 82, 95. ² Forekommer sammen med Jord, stammende fra Ormenes Tarmindhold; kun paaviste af R. Hørring og mig, muligvis overset af andre. ³ Foruden Mus (hos 820) tillige Blindmus og Hamster samt Rotter. ⁴ Hos nogle baade Fisk og Padder. ⁵ Kun Insekter.

Følgende Dyr i Rörigs Oversigter er ikke medtagne her, nemlig: Væsel (9 Tilfælde), Egern (4) og Fisk (6).

Hvad Prof. Rörigs Undersøgelser angaar, maa bemærkes, at hans Musevaager stammer fra alle Aarets Maaneder. Paa følgende 8 nær: 11, 29, 76, 77, 82, 88, 94, 98 stammer mine fra Efteraarstræktiden fra de sidste Dage i August til og med første Halvdel af November. Disse otte forrykker ikke væsentligt Billedet af Ernæringsforholdene, hvorfor jeg ikke har udsendt dem i Tabellen.

Af Rörigs 1237 Musevaager havde, som ovenfor nævnt, 820 taget Mus. Ved at dele disse i to Grupper, den ene omfattende dem fra September til April og den anden fra Maj til August, viste det sig, hvad man havde betvivlet, at Fangsten af Mus omtrent var ens Sommer og Vinter, idet 67,5 % af Musevaagerne om Vinteren og 62 % om Sommeren

*) Prof. Dr. Rörig: Magen- und Gewölluntersuchungen heimischer Raubvögel. Arbeiten aus der kaiserlichen biologischen Anstalt für Land- und Forstwirtschaft, Bd. VII, 4. Berlin 1909.

havde været optaget af Musefangst. Om Vinteren havde en Musevaage gennemsnitlig 2,4 Mus i Maven, om Sommeren 2 Mus. Dette staar naturligvis i Forbindelse med, siger Rörig, at der om Sommeren er lettere Adgang til at tage Muldvarpe, Spidsmus, Frøer, Firben og Insekter. Jagtvildt og Fjerkræ tages saavel Vinter som Sommer undtagelsesvis. Af de om Sommeren skudte Musevaager havde kun 5,5 % og af de om Vinteren skudte 7,6 % forgrebet sig paa Jagtvildt og Fjerkræ. At Tallet for Vinterens Vedkommende er størst, staar i Forbindelse med, at Musevaagen tager svage, anskudte eller skudte Dyr. Blandt de 88 i Tabellen nævnte Tilfælde var saaledes 4 Raadyr og 14 gamle Harer fra December til Marts. Ingen mistænker vel en Fugl med saa ringe Styrke som Musevaagen for at have dræbt sunde Dyr af disse Arter, — adskillige (Raadyrene i ethvert Tilfælde) maa have været Aadslere.

Sammenlignes nu Tallene her fra Landet med Rörigs, er det mest paafaldende, at kun 39 % af Musevaagerne havde fanget Mus, og man kunde maaske vente, at det derfor var gaaet mere ud over Jagtvildt og Fjerkræ; men det er aldeles ikke Tilfældet, idet kun 2 forsyndede sig! Føden har derimod i højere Grad bestaaet af Padder (for 38 %'s Vedkommende), samt Leddyr og Orme (henholdsvis 64 % og 14 %).

Uden at generalisere i højere Grad end forsvarligt, kan det fastslaas, at Undersøgelsen tyder paa: 1) at Musevaagen i Mangel af Mus, som er dens Hovedføde, som Erstatning tager Insekter, Padder og Orme, samt 2) at Musevaagen her i Landet i Efteraarstræktiden absolut ingen Rolle spiller for Jagtvildt og Fjerkræ, idet kun een af 94 havde ædt af en Ringdue.

Prof. Rörig slutter sin Omtale af Musevaagen i sin Bog: Wild-, Jagd- und Bodenkultur (Neudamm 1912) saaledes: Gid der maa blive vist Musevaagen Skaansel i de Kredse, som ene kan forhindre den hidtidige hensigtsløse Bortskydning.

LAADDENBENET MUSEVAAGE

(*Buteo lagopus*, [Brünn.])

I efterfølgende Fortegnelse over Maveindhold skyldes Nr. 1 † Overlærer H. Chr. C. Mortensen, Viborg, Nr. 4, 7 og 8 E. Lehn-Schiøler samt Resten R. Hørring.

MAVEINDHOLD

1. 25-12-1883, Jonstrup: 9 Markmus, 1 Frø.
2. ca. 16-10-1895, Lønnede, Gaunø: 2 Markmus.
3. 26-10-1895, Hun, Lerchenborg: 1 Markmus, 1 Muldvarp.
4. 15-12-1895, Hun, Heslehøj: 3—4 Mus.
5. 6-10-1896, Hun, Bøtø, Falster: 1 Markmus, 1 Tudse, 2 brune Frøer, 1 Mariehøne.
6. 6-10-1896, Han, Bøtø, Falster: 4 Markmus.
7. 20-10-1896, Hun, Bøtø, Falster: Mus.
8. 21-10-1896, Han, Bøtø, Falster: Mus.
9. 28-10-1896, Hun, Kongelunden: 2 Markmus.
10. 29-11-1896, Han, Frederikssund: 1 almindelig Spidsmus.

Uheldigvis er mit Materiale af denne Musevaage ringe. Prof. Rörig fremhæver med Rette, at denne Fugl er endnu mere »uskyldig« end den Alm. Musevaage, idet hans Undersøgelse af 386 Laaddenbenede Musevaager gav følgende Resultat: 355 = 92 % havde fanget Mus. Hos 27 fandtes Muldvarp, hos 12 fandtes Spidsmus, hos 6 Væsel, hos 15 Rester af Jagtvildt, hos 10 forskellige Fugle — Krager, Smaafugle —, hos 2 Rester af Frøer og Insekter. Jagtvildtet bestod af 2 unge Harer, 1 gammel Hare, 3 Kaniner, 8 Agerhøns, 1 Fasan. Kun 3,9 % af 386 Musevaager havde altsaa ædt Jagtvildt.

Da denne store Art jo kun findes hos os som Vintergæst, var det maaske at vente, at den gjorde stor Skade paa Jagtvildtet, men dette er netop ikke Tilfældet, — den er i endnu højere Grad end Taarnfalken Museæder af Rang.

HVEPSEVAAGE

(*Pernis apivorus*, [L.])

I efterfølgende Fortegnelse over Maveindhold skyldes Nr. 1 og 2 † O. Winge, Nr. 4 og 7 E. Lehn-Schiøler, Nr. 3, 5, 6, 9, 10, 11 og 21 R. Hørring, Nr. 17 P. Skovgaard. Museums-amanuensis mag. sc. K. Henriksen har velvilligst undersøgt Resten.

MAVEINDHOLD

1. 4-11-1885, Han, uden Findested: Maven temmelig fuld af Insektstumper.
2. September 1888, Landskrona: Maven fuld af Hvepse og Hvepseyngel.
3. 23-8-1896, Hun, Ourupgaard: 1 Gedeams (*Vespa crabro*).

4. 11-9-1898, Hun, Ourupgaard, Nykøbing F.: Hvepse.
5. ca. 20-9-1899, Kongelunden, Amager: ca. 400—500 Hvepse og Hvepselarver.
6. 16-9-1900, Han, Kathrinebjerggaard pr. Glostrup: Maven tom, med lidt ufordøjede Planterester.
7. 11-7-1909, Dununge (ca. 12 cm lang), Store Dyrehave, Hillerød: i Kroen Snegle.
8. 4-9-1918, Hun, Herlufsholm: ca. 20 Hymenopter-Larver¹.
9. 28-8-1919, Hun ad., Herlufsholm: Maven tom, blot lidt ubestemmelig spinatgrøn Grød.
10. 28-8-1919, Hun ad., Gaunø: en Del Hvepse og mange Hvepselarver.
11. 28-8-1919, Han, Gaunø: Rester af 2 Hvepse.
12. 28-8-1919, Hun ad., Herlufsholm: ca. 5 Hymenopter-Larver, Resten ganske ubestemmelig.
13. 28-8-1919, Hun virgo, Herlufsholm: Rester af 2 Larver, vistnok af Biller og i saa Fald vistnok den i Hvepseboer levende *Metoecus paradoxus*.
14. 30-8-1919, Han, Herlufsholm: ca. 4 Hymenopter-Larver, Rester af en Hveps, ca. 10 Rundorme (Snyltere).
15. 31-8-1919, Hun virgo, Herlufsholm: 2 Hymenopter-Larver; ubestemmelige Rester af voksne.
16. 31-8-1919, Han, Herlufsholm: 8 Hymenopter-Larver, ubestemmelige Rester af voksne.
17. 2-9-1919, Han, Herskind: 12 Eksp. af en lille gul Humlebi, hvoraf 1 Eksp. fuldt udviklet, Resten i Kokonstadiet, det hele i gulligt Fyldstof, vist af Kokonrester og koaguleret Næringsmasse.
18. 6-9-1919, Gaunø: 5 Hymenopter-Larver og Rester af en udviklet Hveps (*Vespa saxonica*, F.).
19. 18-9-1919, Hun juv., Herlufsholm: ca. 120 Larver, ca. 20 Pupper og ca. 16 unge (bløde) udviklede Hvepse (*Vespa vulgaris*).
20. 6-9-1920, Hun ad., Herlufsholm: ca. 70 Hymenopter-Larver, 2 Rundorme (Snyltere).
21. 18-9-1920, Hun juv., Herlufsholm: i Maven blot lidt spinatgrøn Grød.

Der er altsaa i 21 undersøgte Hvepsevaagemaver ikke fundet fjerneste Spor af Hvirveldyr af nogen Art. Hos Nr. 7, en meget lille Dununge, fandtes Snegle. Hos de øvrige var de bestemmelige Bestanddele altid Insekter, mest Larver. Paa een Undtagelse nær (Nr. 13) tilhørte Insekterne og Larverne de aare-

¹ K. Henriksen skriver i Brev: I de fleste Maver var der flere eller færre Huder af Hymenopter-Larver — vel nok Hvepse, men med Sikkerhed kan det ikke siges, uden hvor der er *Imagines* (udviklede Insekter) med —, for Larver af alle Bier, Gedehamse o. s. v. ligner jo hinanden til Forveksling.

vingede (*Hymenoptera*) og var vel sagtens Hvepse; i Nr. 17 fandtes dog Humlebi.

Prof. Rørig har undersøgt Maveindholdet hos 107 Hvepse-vaager, hvis Næring overvejende bestod af Insekter. Af varmblodede Dyr fandtes kun: 2 Mus, 1 Muldvarp, 1 ung Agerhøne, 3 smaa Fugle. Krybdyr og Padder fandtes 19 Gange. Af Insekter fandtes der Hvepse og Hvepseyngel hos 48 Individuer. Det fremgaar heraf, at Hvepsevaagen ingen Skade gør paa Jagtvildt og Fjerkræ, — hvorfor den bør skaanes.

TAARNFALK

(*Falco tinnunculus*, L.)

I efterfølgende Fortegnelse over Maveindhold skyldes Nr. 1, 13, 14, 41 og 42 E. Lehn-Schiøler, Nr. 2—12 R. Hørring, de øvrige er undersøgte af mig med Bistand af Disciplene S. Bang, J. Hansen, K. Lindberg, M. Winge og A. Hovmand.

1. MAVEINDHOLD

1. 24-1-1895, Hun, Lyngbygaard: 1 Grønsidsken, 2 Markmus.
2. 10-3-1895, Han, Søborggaard: 1 Musvit.
3. 11-4-1895, Han, Birkendegaard: 1 Aadselgraver, 1 Vandkalv, 2 Larver, Skarnbasse, ingen Hvirveldyr.
4. 6-6-1895, Hun, Oxholm pr. Aabybro: 1 Markmus, 1 Mejse?
5. ca. 1-9-1896, Hun, Dania, Mariager: 1 Markmus, 4 Sommerfugle-larver.
6. 21-9-1896, Hun, Søborggaard: 1 Markmus.
7. 10-9-1896, Han, Ballerup: 1 Markmus.
8. 29-1-1897, Han, Lerchenborg: 1 Markmus.
9. 25-8-1897, Han, Læsø: 2 Husmus, 2 Græshopper.
10. 25-9-1897, Han, Vemmetofte Strandskov: 1 Markmus, 3 Skarnbasser, 1 Vandkalv, 2 Løbebiller, 1 Billelarve, 14 tommelange glatte Natsværmerlarver, 12 store Løvgræshopper. (Undersøgelsen foretaget af R. H. Stamm).
11. 2-9-1898, Hun, Nysted: 10 Løvgræshopper, 1 alm. Spidsmus.
12. ?-1898, Danmark?: 1 Skovmus, 1 Markmus, 1 Bille.
13. 24-7-1899, Hun, Bøtø, Falster: Mus.
14. 15-8-1899, Han, Glorup, Fyn: Mus.
15. 4-9-1918, Han juv., Herlufsholm: 1 hvid Vipstjert.
16. 25-8-1919, Hun juv., Herlufsholm: Rester af 27 Skarnbasser 1 Bolle Haar med Kæbe og løse Tænder af 1 Markmus.
17. 25-8-1919, Hun juv., Herlufsholm: Lemmer, Kæber, Kød og Hudstykker af 1 Markmus, Rester af 1 Græshoppe.

18. 30-8-1919, Han juv., Herlufsholm: Rester af 8 Skarnbasser.
19. 31-8-1919, Hun juv., Herlufsholm: Rest af 1 Græshoppe, 32 Æg af samme (skyldes sikkert den fordøjede Græshoppe), enkelte Rester af Biller (Skarnbasse).
20. 3-9-1919, Han juv., Bregentved: 2 parterede Markmus, 1 Græshoppe?
21. 3-9-1919, Hun, Bregentved: 1 Bolle Musehaar og Billerester.
22. 4-9-1919, Hun juv., Bregentved: 1 parteret Markmus, Tænder og Knogler af 2 Markmus, 1 Stankelben.
23. 4-9-1919, Hun juv., Bregentved: Haar og Skindstykker samt Baglemmer og enkelte Knogler af 1 Markmus og 1 Mus, Skarnbasseæg?
24. 4-9-1919, Hun juv., Bregentved: Haar og Skindstykker, Lemmer og Lemmeknogler af 3 Mus (heriblandt 1 Markmus), Æg af Skarnbasse?, 1 Æg af Græshoppe.
25. 6-9-1919, Hun juv., Herlufsholm: Dele af 1 alm. Spidsmus, Stykker af 1 Skarnbasse, 1 Løbebille, 1 stor Græshoppe.
26. 11-9-1919, Hun juv., Bregentved: Masser af Skind og Haar samt Knogler af mindst 6 Mus (heri Hoved af 1 Markmus), Rester af 1 Bille, 1 meget stor Sommerfuglelarve.
27. 14-9-1919, Han juv., Herlufsholm: Skind, Kød, Fødder og Overkæber af 2 Markmus.
28. 14-9-1919, Han, Herlufsholm: Masser af Musehaar og Museskind, Knogler og Tænder af 2 Mus.
29. 17-9-1919, Han, Herlufsholm: 3 stærkt parterede Mus, 1 stor Græshoppe, 5 tildels hele Vaarfluer.
30. 21-9-1919, Han juv., Næstved?: Mængder af Haar, Skind og Kød m. m. af 3 Mus (heraf mindst 1 Markmus), 1 Insekt.
31. 23-9-1919, Hun ad., Herlufsholm: Bagpartier, Lemmer og 2 Hoveder af 3 Markmus, Stumper af Kitin samt Vinger af 5 Skarnbasser.
32. ca. 23-9-1919, Han juv., Falster: Masser af Haar i Boller, Rester af 2 Mus sp., Vinger og Kindbakker af 2 Græshopper, ca. 30 Græshoppeæg.
33. 2-11-1919, Han juv., Gunderslevholm: faa Rester af 1 Markmus, Masser af Haar i halvfærdig Bolle.
34. 27-8-1920, Hun ad., Gunderslevholm. 3 levendefødende Firben, Rester af Skarnbasse og Græshoppe.
35. 10-9-1920, Hun ad., Gaunø?: Haar, Knogler, Kæbe, lidt Kød af 1 Markmus.
36. 11-9-1920, Hun juv., Lou?: 1 Bolle: Knogler og Haar af 1 Markmus.
37. 13-9-1920, Hun ad., Høvængegaard, Lolland: 1 stor Haarbolle med Rester af 1 Firben, 1 Dværgspidsmus, 2 Mus (Mus sp.) og 1 stor Sommerfuglelarve.
38. 24-9-1920, Hun juv., Gaunø: faa Musehaar, 1 Skarnbasse.
39. 1-10-1920, Hun juv., Gaunø: Masser af Haar og Skindstykker, Kæber af 2 Markmus og 1 Skovmus, 1 Dun og 1 lille Taarnfalkefjer.

40. 1-10-1920, Hun juv., Gaunø: Haar, Knogler, Kæber og Tænder i ethvert Fald af 2 Markmus, Vinger og Ben af 3 Skarnbasser.
41. 10-4-1914, Han, Benzon pr. Gjerrild: 1 Mus.
42. 20-9-1914, Hun ad., Horsens Omegn: Mus.

Af de undersøgte 42 Taarnfalkemavers Indhold fremgik, at der fandtes Spidsmus hos 3, Mus hos 34, Smaafugle hos 4, Firben hos 2 og Insekter hos 25. De 42 Falke havde mindst ædt 61 Mus.

Af de 516 Taarnfalke, hvis Maveindhold Prof. Röric — i det under Musevaagen omtalte Arbejde — har undersøgt, havde 456 = 89 % fanget Mus, ialt 642 Stkr. Desuden var følgende Hvirveldyr blevet deres Bytte: 1 (een) Hare (Killing), 3 Spidsmus og 20 Smaafugle. Hos 9 Falke fandtes Firben og hos 125 fandtes Insekter.

Ifølge dette kan det ikke nægtes, at en mere nyttig Dagrovfugl end Taarnfalken ikke findes hos os. »Skaden«, den gør paa Jagtvildtet, er ikke værd at tale om — een Harekilling paa 516 Falke, og hvad Smaafuglene angaar, var det knap 4 % af Falkene, der havde taget saadanne.

2. GYLP

Som Supplement til ovenstaaende Maveanalyser kan jeg meddele en Oversigt over Indholdet af 215 Gylp af Taarnfalk. Disse er samlede og undersøgte af Kunstmaler P. Skovgaard, Viborg, som velvilligst har stillet disse Oplysninger til min Raadighed. Da disse er fra Foraaret i Modsætning til Maveindholdet, har de særlig Interesse, fordi de fleste af Maverne var fra Efter-sommer og Efteraar.

PORTION I

75 Gylp fra Ved Sø Plantage 21-4-1916.

Hovedmateriale: Musehaar; øvrige Indhold: 3 Spidsmus, 49 Markmus (*A. agrestis*), 4 Dværgmus, 3 Skovmus, 6 spurveagtige Fugle (vist Tornirisk, Spurv, Bogfinke), en Del Skarnbasser, flade, sorte Aadselgravere og andre Biller, enkelte Furbenskæl.

PORTION II

85 Gylp fra Ved Sø Plantage 21-4-1916.

Hovedmateriale: Musehaar; øvrige Indhold: 7 Spidsmus, 6 Dværgspidsmus, 3 Skovmus, 1 Husmus, 6 Dværgmus, 2 Rødmus, 23 Markmus, 2 Fugle (vist Lærke og Tornirisk), mange Skarnbasser og store graa Snudebiller.

PORTION III

25 Gylp fra Ved Sø Plantage 1-5-1916.

Hovedmateriale: Musehaar; øvrige Indhold: 2 Spidsmus, 1 Skovmus, 11 Markmus, 1 Syd-Markmus, 3 spurveagtige Fugle, Skarnbasser, store graa Snudebiller og andre Insekter.

PORTION IV

16 Gylp fra Købkes Plantage, April 1916.

Hovedmateriale: Musehaar; øvrige Indhold: 5 Spidsmus, 3 Dværgspidsmus, 3 Dværgmus, 5 Markmus, ingen Fugle!, ingen Insekter!

PORTION V

8 Gylp fra Henne Kirke.

Hovedmateriale: Musehaar; øvrige Indhold: 2 Skovmus, 1 Husmus, 2 Rødmus, 1 Fugl, Skarnbasse, Smelder, Aadselgraver, Snudebille.

PORTION VI

6 Gylp fra Neckelmanns Plantage 20-4-1921.

Hovedmateriale: Musehaar; øvrige Indhold: 1 Spidsmus, 2 Skovmus, 3 Markmus, nogle Firbenskæl, 1 Skarnbasse.

I disse 215 Gylp fandtes altsaa:

122 Mus	= 76 %
27 Spidsmus	= 27 %
12 Smaafugle	= 7,5 %

Sum: 161 varmlodede Dyr.

Da der heller ikke i Gylpen fandtes Rester af Jagtvildt eller Fjerkræ og kun faa Fugle i Forhold til den samlede Fødemængde (hvor Insekterne ikke er talt sammen, ifølge Sagens Natur) faas som ovenfor af den lille Rovfugls Levevis det samme Billede, som i højeste Grad berettiger fuldstændig Fredning af denne.

EFTERSKRIFT.

Idet ovenstaaende Meddelelse, som først fremkom paa et vanskeligt tilgængeligt Sted — i »Indbydelsesskrift til de offentlige Afgangs- og Aarsprøver paa Herlufsholm i Juni 1923« —, herved genoptrykkes, finder jeg Grund til at tilføje lidt om Rovfuglenes Stilling her i Landet før og nu.

Efter Lov af 8. Maj 1894 var Ørne, Høge, Falke og Glenter fredløse hele Aaret, Musevaager og Ugler derimod fredede fra den 1. Februar til den 15. September. Hvorledes denne Lov virkede i Forbindelse med Dansk Jagtforenings og privates Præmiering for Nedlæggelse af Rovfugle, skyldige og uskyldige, er desværre altfor velbekendt¹. Imidlertid ophørte Dansk Jagtforening med Udgangen af Aaret 1910 at betale Præmie for Nedlæggelse af Rovfugle. Dette var et Resultat, som Fuglevenner var glade for, idet man haabede, at den værste Forfølgelse var forbi. Private Jagtejere vedblev imidlertid stadig i stor Udstrækning at betale Præmie. Skydelisterne i Fagblade viser fremdeles, at det ikke er smaa Tal, det drejer sig om aarligt. De egentlig skadelige Fuglearter er nu sjældne, og man kan roligt gaa ud fra, at Hovedparten af nedlagte Rovfugle er Spurvehøge, Taarnfalke og Vaager. Samtidig med, at enkelte Ornithologer herhjemme snart i en Menneskealder har hævdet disse Fugles ringe Betydning for Jagten, er i Udlandet den samme Erkendelse bleven bekræftet ved indgaaende Undersøgelser. Saaledes skriver f. Eks. Prof. Dr. Rösig i »Wild-, Jagd- und Bodenkultur«, en Bog, i hvilken der stedse tages berettigede Hensyn til Jagt og Kultur, følgende om Musevaagen: »Dens Næring bestaar fortrinsvis af Mus, ofte ogsaa af forskellige Insekter og deres Larver; over for Jagtvildtet bliver den kun i ganske ubetydelig Grad skadelig«. I »Nutzen und Schaden der Vögel« (Gera-Untermhaus 1903), udgivet af den kgl. ungarske, ornithologiske Central med Understøttelse af det ungarske Landbrugsministerium, erklæres Musevaage og Taarnfalk for nyttige.

Det var derfor en Selvfølge, at man i den nye Jagtlov af 30. Juni 1922 tog Hensyn dels til denne Erkendelse og dels til de »skadelige« Arters Sjældenhed: Ugler (undt. Sneugle) samt Glenten, som næppe findes ynglende mere i Danmark, er fredede hele Aaret; Musevaage, Hvepsevaage og Taarnfalk er fre-

¹ Se Dansk ornith. Foren. Tidsskr., I, II, V og VII.

dede fra den 1. Februar til og med den 14. September; Sneugle, Due- og Spurvehøge samt Vandrefalk er fredløse hele Aaret. De ikke særligt nævnte Dagrovfugle er fredede fra den 1. Februar til og med den 31. Juli. Denne Lov er set fra en Naturvens Synspunkt et Skridt i den rigtige Retning, selv om et og andet kunde ønskes anderledes, f. Eks. Fredning af Taarnfalk hele Aaret og Musevaage under hele Efteraarstrækket samt Fredning af vort sidste ynglende Par Vandrefalke, som forresten vistnok fredes af Jagtejeren, til stor Ære for denne.

Hvis vore Jagtejere vilde vise den Velvilje fordomsfrit at overveje det uhensigtsmæssige ved fortsat Præmiering for Nedlæggelse af de foran nærmere omtalte Arter, i Særdeleshed, naar det sker paa Efteraarstrækket, er jeg sikker paa Resultatet, og paa, at disse Medborgere vilde erhverve sig alle Fuglevenners Taknemlighed. Vore Efterkommere vil da, ligesom vi, kunne nyde Synet af Taarnfalkens Flagring paa Musejagten samt Vaagernes kredsende Foraars- og Efteraarssejlad hen over vort Land.

Hvad de sjældnere Rovfuglearter angaar, kunde vore Jagtejere ligeledes i høj Grad vinde Naturfredningsvenners Paaskønnelse og Tak, hvis man i større Udstrækning end hidtil lod Naade gaa for Ret og viste Resignation. Ja, man vilde ovenikøbet derved være loyal over for vore Naboer. I Sverige, hvor Vandrefalk er fredet et enkelt Sted, er nemlig Havørn og Kærhøg, samt Glente, helt fredede, og i Tyskland gælder det samme Kongeørnen. Naar derfor en dansk Jæger f. Eks. nedlægger en Havørn, kan den let tilhøre de knap 20 Par, som af denne Fugl endnu yngler i Sverige. Hvad et saadant enkelt Skud nutildags kan betyde for Indskrænkning af en Fugleart er altsaa uhyre meget. Her er i Sandhed et Omraade, hvor vore Jægere, til liden Skade for dem selv, med nogen Selvovertindelse kan bidrage til Bevaringen i Nordeuropa af en faatallig Bestand af nogle af de herligste Skabninger blandt Fuglene: de tre Ørnearter, Jagtfalk, Vandrefalk, Kærhøge samt Duehøg og Lærkefalk.

HERLUFSHOLM MUSEUM i September 1923.

Zoologiske Museums Arkiv, (Glente)